

Јована Марчета

Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет – Одсек за романистику, Нови Сад

DOI 10.5937/kultura2277035M

УДК 81'27

81:008

811.163.41:811.133.1

Оригиналан научни рад

Датум пријема: 30. 11. 2022.

Датум прихватања: 30. 3. 2023.

КОНЦЕПТ КУЛТУРЕ У СРПСКОЈ И ФРАНЦУСКОЈ ЈЕЗИЧКОЈ СЛИЦИ СВЕТА

Сажетак: *Говорници једне линвокултуралне заједнице кроз различите језичке конструкције исказују свој поглед на свет, који је у великој мери условљен културом којој припадају. На тај начин култура и језик су у неирекдном односу, а проучавањем тог односа настао је термин језичка слика света. Вербалне асоцијације представљају важан извор за изучавање језичке слике света у линвоконцепциолошким и коинтердисциплинарним лингвистичким изучавањима семантике. Предмет овог истраживања представљају асоцијативни одговори српских и француских студентки на реч – стимулус култура. Циљ је да се истражи и уреди концепт културе у две историски линвокултуралне заједнице анализом асоцијативних поља и истраживањем одговора сходно концептима које исказују.*

Кључне речи: *култура, вербалне асоцијације, концептуализација, језичка слика света, српски језик, француски језик*

УВОД¹

Култура обликује начин на који један народ појми свет који га окружује. Језик није засебан систем, одвојен од културе и друштва које се њиме служи. Он је у сталној интеракцији са културом и ванјезичким знањем.² Кроз лексичке и граматичке конструкције језик испољава културолошки условљене начине размишљања, наше ставове о свету, људима, стварима и појмовима.³

1 Овај рад настао је у оквиру истраживања које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14/200166, који је склопљен са Филозофским факултетом Универзитета у Новом Саду.

2 Bugarski, R. (2005) *Jezik i kultura*, Beograd: Biblioteka XX vek, str. 17.

3 Марчета, Ј. (2017) Култура исхране као основа фразеолошког изражавања српског, француског и италијанског народа, *Култура* бр. 156, Београд: Завод за проучавање културног развоја, стр. 147.

Језик и култура заједно стварају језичку слику света, која у себи садржи уопштавање личних и групних искустава.⁴ Будући да су језик и култура специфични за одређену лингвокултуралну заједницу, језичка слика света може да се разликује од језика до језика. Међутим, бројна истраживања⁵ показују да, упркос језичким и културолошким разликама, представници различитих лингвокултуралних заједница могу да имају сличну перцепцију стварности. Како Драгићевић тврди,⁶ не треба изучавати искључиво разлике, него истраживање треба усмерити ка изучавању културолошких наноса који обликују језичку слику света.

Како би се изучила и описала језичка слика света, потребно је реконструисати лингвистичку и културну слику ентитета укоренеу у друштву,⁷ анализирајући различит језички материјал (појмовне метафоре, фраземе, пословице, асоцијативна поља, итд).

Ово истраживање засновано је на анализи асоцијативних поља, као поузданој методи за реконструисање фрагмента језичке слике света. Циљ је да се истражи концепт *кулџуре* у две лингвокултуралне заједнице – српској и француској, на основу анализе стимулуса (срп.) *кулџура* / (фр.) *culture*. Будући да се пореде две културе – романска и словенска, очекиване су поједине културолошке и социолингвистичке особености у начину перцепције датог појма. Резултати истраживања показале шта за изворне говорнике ових језика представља појам *кулџуре* и у којој мери је ово поимање истоветно, а где се крију специфичности.

АСОЦИЈАТИВНА МЕТОДА И КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА

Когнитивна лингвистика дефинише вербалне асоцијације као језичке изразе асоцијација међу концептима. Вербалне асоцијације представљају важан ресурс за истраживање односа језика и културе, као и за откривање организације менталног лексикона, односно лексичког памћења.⁸ Подаци добијени асоцијативним експериментима пружају материјал за формирање језичке слике света савремених говорника, те изучавање вербалних асоцијација има незаобилазну улогу у

4 Стефановић, М. (2012) *Језичка слика њородице у руском и српском језику*, Нови Сад: Филозофски факултет, стр. 17.

5 Drobñjak, D. i Šulović, K. (2016) *Lingvokulturološki triptih*, Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu; Марчета, Ј. (2019) Фраземи сагледани кроз призму етнолингвистике: храна као одраз културног идентитета српског, француског и италијанског народа, *Гласник Етнографског института САНУ*, бр. LXVII, Београд: Етнографски институт САНУ; Мутавцић, П. и Кријези, М. (2022) Лексема *bukë* („хлеб“) сагледана кроз призму албанске фразеологије и културе (с освртом на српску), *Гласник Етнографског института САНУ*, бр. LXX (1), Београд: Етнографски институт САНУ.

6 Драгићевић, Р. (2010а) *Вербалне асоцијације кроз српски језик и кулџуру*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, стр. 26.

7 Bartmiñski, J. (2009) *Aspects of Cognitive Ethnolinguistics* (J. Zinaken, ed.), London/Oakville: Equinox Publishing, p. 31.

8 Драгићевић, Р. (2010б) *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике, стр. 108.

лингвоконцептолошким и когнитивно-лингвистичким проучавањима семантике.⁹ Како Уфимцева наводи: „Асоцијативно поље стимулуса није само фрагмент вербалне меморије човека. Оно представља фрагмент слике света етноса, која се одсликава у свести просечног носиоца културе, његових мотива и оцена, као и његових културних стереотипа.“¹⁰

Колективна свест је етнички условљена,¹¹ а реакције на речи-стимулусе пружају значајан увид у начин на који се колективно поимање стварности уплиће у значење речи.¹² Сходно томе, резултати асоцијативних експеримената од велике су важности за компаративна и контрастивна језичка истраживања. Сличности могу да указују на универзалност људског менталног склопа, на културолошке, социолошке и друштвено-политичке везе између народа, као и на слично искуство.¹³

Приликом анализе асоцијативних одговора, поред анализе заступљености реакција, потребно је утврдити концепте на које се одговори односе. Док се по генеративистичком приступу прави разлика између језичког и ванјезичког знања, у оквиру когнитивне лингвистике значење се изједначава са концептуализацијом, то јест образовањем појмова на основу човековог физичког, чулног, интелектуалног искуства са светом који га окружује.¹⁴ Знање о свету је темељ менталног умрежења унутар одређених концептуалних подручја, а когнитивна лингвистика покушава да одреди семантичке односе међу њима и представи различите могућности концептуално-семантичког умрежења.¹⁵

РЕЧНИЧКЕ ДЕФИНИЦИЈЕ ЛЕКСЕМЕ КУЛТУРА

Лексема *култура* полисемична је у српском и француском језику. Речници српског језика као примарно значење ове лексеме наводе:

култура (лат. cultura) 1. а. *свеукупношћ материјалних и духовних вредности које је човечанство у току своје историје створило и развило*; б.

9 Стефановић, М. нав. дело, стр. 12.

10 Уфимцева, Н.В. (2004) Предисловие. Языковое сознание: теоретические и прикладные аспекты. Сборник статей. Под общ. ред. Н.В. Уфимцевой. Москва; Барнаул: Издательство Алтайского университета, стр. 4.

11 Debrenne, M., Frey, C., and Morel, M.-A. L'étude des champs associatifs du français: Création d'un dictionnaire des normes associatives, in: *Congrès Mondial de Linguistique Française – CMLF'08. Proceedings of the 1st Conference CMLF '08*, eds. Durand, J., Habert, B. and Laks, B. (2008), Paris: Institut de Linguistique Française, p. 1119.

12 Драгићевић, Р. нав. дело (2010б), стр. 113.

13 Пипер, П., Драгићевић Р. и Стефановић, М. (2005) *Асоцијативни речник српскога језика, I гео: од стимулуса ка реакцији*, Београд: Београдска књига, стр. 57.

14 Klikovac, D. (2004) *Metafore u mišljenju i jeziku*, Beograd: Biblioteka XX vek, str. 7–9.

15 Dobrovol'skij, D. (1995) *Kognitive Aspekte der Idiom-Semantik. Studien zum Thesaurus deutscher Idiome*, Tübingen: Gunter Narr Verlag.

тјековине таквој развијка једној народа, неке историјске епохе, одређеној друштвеној систему, друштвеној слоја и слично: буржоаска, капиталистичка, национална, патријархална, социјалистичка, хеленска, француска култура и слично,¹⁶ односно 1. *скуј свеја оноја што је људско друштво њосијило и осиварило у обласи производне, друштвене и духовне делатности*: општа култура.¹⁷

Секундарна значења лексеме култура наведена у РСАНУ јесу:

2. а. *стјеен, ниво развијености неке привредне, уметничке и друге делатности, духовне активности и слично*; б. *виши, развијенији однос према нечему; виши, савршенији вид владања нечим*.

3. *стјеен, ниво друштвеној и духовној развијка личности, оштра образованост, просвећеност; начин ошхођења у складу с друштвеним и етичким нормама, лепо владање, њонашање, лепо одгој, васпитање*.

РСАНУ међу изразима бележи синтагме *дом културе* (културно-просветна установа чији је програм делатности усмерен на ширење просвете и културе путем јавних предавања, уметничких привредби; зграда у којој се сироводи програм те установе); *духовна култура* (свеукупности резултата друштвене наградње – науке, уметности, морала и обичаја); *материјална култура* (стјеен развијка средстава за производњу и других производних вредности; материјална остварења, материјална добра); *физичка култура* (скуј спорских дисциплина, спортска активност).

4. а. *обрада, обрађивање земље; уређености земљишта*; б. *тајење различитих корисних биљака (обично уз примену агротехничких мера)*; в. *у множини: њишоме или њишоме тајене, неоване привредно значајне биљке, усеви, насади и слично; у једнини: врста, њиј таквој расиња*. РСАНУ бележи и агрономску терминологију синтагму *влажна култура* (тајење биљака које усевају на њеренима дођајим влагом, водом). Ово терминологијско значење које је у описним речницима савременог српског језика наведено као секундарно значење, француски речници наводе као примарно значење лексеме култура (фр. *culture*): *И њрејман земљишта за њољопривредну производњу*,¹⁸ односно *1. обрада земљишта за производњу биља*.¹⁹

16 Речник срјкохрвајској књижевној и народној језика САНУ, 1–, Београд: Институт за српски језик, САНУ, 1959– (РСАНУ)

17 Речник срјскохрвајској књижевној језика, I–VI (1967–1976; друго фототипско издање 1990), Нови Сад, Загреб: Матица Српска, Матица Хрватска, стр. 121–122. (РМС)

18 *Traitement du sol en vue de la production agricole* (Trésor de la Langue Française informatisé, 16 September 2022, <http://atilf.atilf.fr> (TLF))

19 *Action de cultiver la terre pour la production de végétaux* (Le Robert, dico en ligne, 26 Octobre 2022, <https://dictionnaire.lerobert.com> (Le Robert))

Секундарно значење лексеме *култура* у француским речницима јесте: II (фиг.) *развој природних, урођених талената који омогућавају човеку да се уздигне изнад своје почетне стање и да појединачно или колективно досегне више стање*,²⁰ односно II 1. *развијање одређених менталних способности кроз одговарајуће интелектуалне вежбе; стечено знање*; II 2. *скуп интелектуалних и уметничких аспеката једне цивилизације*.²¹

АНАЛИЗА ГРАЂЕ

Грађа је ексцерпирана из *Асоцијативног речника српског језика*²² и *Асоцијативног речника француског језика*,²³ а испитаници су студенти, изворни говорници српског и француског језика. Асоцијативни одговори биће разврстани у групе у складу са концептима на које се односе, како би се утврдили и упоредили начини на који се култура концептуализује у две лингвокултуралне заједнице. Утврдиће се постојање еквивалената, као и концептуална блискост асоцијативних одговора у два посматрана језика.

С обзиром на примарно лексикографско значење лексеме *култура* у француским речницима, бројније су реакције француских испитаника које упућују на *привредну земљоправу* (нпр. *пољопривредна производња* (нпр. *пољопривреда, животињарство* итд.) у односу на српске испитанике. Међутим, у укупном броју асоцијативних одговора говорника посматраних језика преовладавају асоцијативни одговори који се односе на појам *култура* као *интелектуална људска друштва*. У овом истраживању биће анализирани искључиво овакви одговори, док асоцијативни одговори који се односе на пољопривредну производњу неће бити предмет овог рада. Процентуална заступљеност биће приказана за примарне одговоре, као и у случајевима изражених разлика између српског и француског језика.

КУЛТУРА КАО ДЕО ЈЕЗИЧКЕ СЛИКЕ СВЕТА

Култура се у оба језика повезује са *знањем и образовањем*. Издвајају се еквивалентни одговори: *знање/знања* – најчесталији одговор међу француским испитаницима (7,7%), док је у српском језику заступљен са 1%, *образовање/образованост/*

20 II (Au fig.) *Fructification des dons naturels permettant à l'homme de s'élever au-dessus de sa condition initiale et d'accéder individuellement ou collectivement à un état supérieur* (TLF).

21 II 1. *Développement de certaines facultés de l'esprit par des exercices intellectuels appropriés ; ensemble des connaissances acquises ;* II 2. *Ensemble des aspects intellectuels, artistiques d'une civilisation* (Le Robert).

22 Пипер, П., Драгићевић Р. и Стефановић, М. нав. дело, стр. 263–264 .

23 Debrenne, M. Le dictionnaire des associations verbales du français et ses applications, in: *Variétés, variations & formes du français*, eds. Bertrand, O. and Schaffner, I. (2011), Palaiseau: Éditions de l'École polytechnique, p. 355– 366, 18 Octobre 2022, <http://dictaverf.nsu.ru>

едукација – знатно заступљенији у српском (7%) неголи у француском (0,6%), потом учење, ученост и образован. Поред ових одговора, на концепт знања и образовања упућују српски одговори *просвети*, *просвећеност*, *школа*, *гимназија*, *факултет*, *свесћаност*, *мудрост* и *јамеј*, док у француском корпусу проналазимо одговоре *квоцијент* *интелигенције*, *интелигенција*, *интелект*, *интелектуалан*, *познавање/сазнање* и *размишљање*.

Поједини одговори упућују на лепо васпитање. Осим еквивалента *културан*, све остале одговоре проналазимо у српском делу корпуса: *васпитанје*, *васпитаност*, *васпитаност*, *васпитано*, *васпитанја*, *учивост*, *уљудност*, *присвојност*, *манир*, *јонашање*, *лепо јонашање*, *донјон*, *фино јонашање*, *буди фин*, *није џешко дјији фин*, *није џешко*, *добар дан*.²⁴ Поједини одговори српских студената упућују на места на којима се очекује културно понашање: *град*, *градска*, *зграда*, *зграде*, *становање*, *улица*, *аутобус*, *јарк*. У француском корпусу пронађен је одговор *јад* који може бити повезан и са одређеним супкултурама, односно са одређеним начином понашања карактеристичним за ово место.

У оба језика издвајају се одговори чија семантика упућује на уметност: *уметност*, *слика/слике*, *музика* и *опера*. Поред ових еквивалената, у српском се издвајају и реакције *сликар*, *стваралаштво*, *дело*, *скулптура/скулптуре*, *вајар*, *вајарство*, *арти*, *ликовно/ликовна*, *далеј*, *музичко/музичка*, *јесма*, *блуз*, *филм*. Француски корпус бележи одговоре *лејризам*, *музички*, *рок*. Еквивалентни одговори који се односе на места на којима се одвијају културно-уметнички садржаји су *музеј*, *диоској* и *позориште/позоришта/театар* – најзаступљенији одговор међу српским испитаницима (8,3%), док је у француском језику заступљен са 0,6%. У српском корпусу се појављују и одговори *галерија*, *изложба*, *концерт*, *дом*, *дом културе*, а у француском *представа*.

На масовну уметност и медије упућује заједнички одговор *реклама* и *поп*. Овај концепт приметно је заступљенији у српском корпусу и укључује одговоре *мас-медија*, *масовна/масовни*, *масовност*, *телевизија*, *РТС*, *вест*, *информисаност*, *дневник*, *новинарство*, *јлакај*. У француском језику проналазимо одговоре *маса* и *бујон*.²⁵

Оба корпуса садрже одговоре *језик* и *јовор*. Ова група, која указује на асоцијативну везу између културе и језика и говора, приметно је заступљенија код српских студената: *јовора*, *јоворења*, *разјовора*, *српски језик*, *изражавање*, *изражавања*, *култура изражавања*, *комуникација/комуникације*, и *комуникација*. На књижевност и писање указују заједнички одговори *књижевност*, *књига/књиже*, *јисмо/јисма*. Српски корпус садржи и одговор *се јише*, а француски *чијати*, *чијање*, *јисање*, *јоезија* и *дидлиотека*. Мањи број одговора упућује на науку. У оба језика пронађен је одговор *наука*, док француски корпус садржи и реакцију *научни*.

Култура је симбол националног идентитета, наслеђа и специфичности једног друштва, те су испитаници на дати стимулус одговорили еквивалентима *друштво*,

24 Ови одговори су у асоцијативно-семантичкој вези са секундарним значењем лексеме *култура* наведеним под бројем 3 у РСАНУ.

25 Француска емисија “Bouillon de culture” („Културолошки бујон“), коју води Бернар Пиво.

цивилизација, нација/нације, народ/народна/народна, башиина, традиција/традиције, историја, наслеђе, фолклор. Поред ових одговора, српски укључује још и национална, понос нације, наша, наше, обележје, етнографија, ношња и народна ношња, а француски оџаџбина, држава, идентитет, етничка скајина, становништво, друштвени, социјализација, порекло, корен, обичај(и), обред, сојствен. У овај концепт уврстили смо и француски идиосинкратичан одговор сечено, као и антоним природа, заступљен са 2,4%. Међу француским одговорима издвајају се и они који семантиком упућују на разлике: различити, разлике, различитости. Насупрот овим одговорима, издвајају се и реакције које означавају општост, универзалност, асимилацију. На овај концепт у оба језика упућује одговор свети/свети и одговор светска у српском. Француски корпус је разноврснији и садржи одговоре коџао за љетовање,²⁶ акулиурисан (асимилован), универзална, мешавина, мноштво, додела, додели, мешовити и мешовитости. Поједини одговори упућују на људе: човек, човека и људи у српском, као и одговор људски у француском.

У оба корпуса појављује се поновљени стимулус култура. На супротност култури указују српски одговори некултура, нецивилизација, простота, необразовање, варварство и сељачина, док у француском издвајамо декаденија, незнање, криза, декултура, конџра и конџракултура.

Бројни одговори културу повезују са одређеном тековином, која се може поимати као засебна врста културе. Реакције јужна, исток, развој, иностранство у српском, а ју, оријентално, развијена и иностранство/странац у француском преносе исти смисао. Српски испитаници културу повезују са стара, антика, Грчка, Рим, Италија, Маје, Вавилон, Еџипт, Индија, Инџија, инџиска, кинеска, средњовековна, савремена, савременост, урбана, Срба, српска, српски, Циџанин. С друге стране, француски студенти стимулус култура повезују са класична, Африка, мароканска, азијска, зајадњачка, европска, француска, дрејонска, Француска и САД. Оба језика садрже одговор оџиџа, а француски још и оџиџа култура и оџиџе и основна.

Култура се поима као богатство. Осим одговора боџиство, који се појављује у оба језика, у француском корпусу запажамо и одговоре обоџивање и обоџиџи. Поједине реакције упућују на префињеност и престиж: еџиџа/елиџна и љреџињеност у оба језика, финоџа, моџ, усџех, стџил у српском, а љресџиџ у француском. У српском се издвајају и реакције на нивоу, ниво, изнад и уздизање у чијој позадини је уочљива појмовна метафора култура је горе (=добро је горе). Култура се концептуализује и као нешто што је основно и неопходно: есенџиџа/есенџиџална, неџходна, важно су заједничке реакције. У српском се издвајају и веома важна, џџиредна, џџиреда, неџходност, смисао, свеџиџиџи, значај, основа, основа свеџа, основно, а у француском извор. Култура се повезује са животом у заједничким одговорима живџи и начин живџа, као и у одговорима живџа и живљења у српском. У српском се издвајају и реакције које повезују културу и здравље: здравље и љримариџу.

Позитивне асоцијације које су дали српски студенти јесу: џџџиџивно, љриџиџино, радџи, наџа, љубав, џлемениџиџи, доживљавање, инџираџиџа, свеџлџиџи, ин,

26 Метафора за хомогенизацију хетерогеног друштва.

будућности, ура, док француски студенти културу повезују са: *сјај, искуство, оиворености, снаја, добро, кул и стираси*. Поједини одговори упућују на концепт лепоте и драгоцености: еквивалент *лејоџа*, српски одговори *лејо, лејше, лејо ја имайи, лејше је са њом, дивно, грајоцености, блајо* и француски одговор *вредности/вредности*. Концепт забаве исказан је асоцијативним одговором *забава* у оба корпуса, као и *занимације, занимљивости и изласци* у српском.

Издвојене су три негативне асоцијације у француском: *џуџа, комџиковано и досадно*, док српски корпус садржи знатно бројније негативне реакције на дати стимулус: *смор, љросџаклук, лаж, неџесаности, кич, слина, срање*. Издвајају се бројне реакције српских испитаника које упућују на недостатак културе и незадовољство нивоом културе: *мало, све мање, недовољно, недосџаџак, неџстојање, несџаје, низак ниво, рејко, сиромашна, скучена, никада, разбијено, зайосџављено, осиромашено, далеко, неки друџи свеџи, више кулџуре, љрошлости*. Асоцијативни експерименти представљају неку врсту дијалога између испитивача и учесника у експерименту. У српском корпусу издваја се и одговор-питање *има ли је*, као и реакције-одговори *немамо је, нема је, имайи, фали нам, љбуваџи не*.

Поједини испитаници повезују културу с духовношћу и религијом, па тако у оба језика проналазимо одговоре *релиџија* и *дух*, а одговоре *духовности, црква, манастир* и *љравославље* у српском. Одговори који повезују културу са министарством и државним системом су у оба језика *минисџар, минисџарџсво* и *оџшџина*, а у француском и *демокраџија*. Концепт спорта исказан је одговором *сџорџи* француских испитаника, као и *фудбал* и *љрчаџи*, које су дали српски испитаници.

Неки од асоцијативних одговора специфични су за српску, односно француску заједницу, те их проналазимо само у једном језику. У француском језику издваја се само одговор *Малро*, који упућује на француског писца, док у српском бележимо одговоре *Немањићи, Беџрад, Нови Сад, Бејеј, Лечић, Гранд* и *народњаџи*.

ЗАКЉУЧАК

У овом раду, анализирани су асоцијативни одговори српских и француских студената на реч-стимулус *кулџура* са циљем да се реконструише језичка слика света савремених говорника двају језика и истраже сличности и разлике у концептуализацији културе у српској и француској лингвокултуралној заједници.

Резултати анализе показују да посматрани корпус броји педесет истоветних одговора, са уочљивим разликама у заступљености у посматраним језицима. Разлике су приметне и у примарним одговорима испитаника, па је тако, упркос еквиваленцији, најчесталији асоцијативни одговор у српском корпусу *џозоришџе*, док је најчешћи одговор француских студената *знање*.

С друге стране, уочене су и бројне реакције које нису истоветне, али семантиком упућују на исти концепт. Култура се у оба језика концептуализује као *неџходности, живоџи, доџаџство, љресџиџ* и *грајоцености*. Поред тога, говорници српског и француског језика повезују културу са *знањем, умеџиношћу, духовношћу* и *књижевношћу*.

Резултати истраживања показују да су поједини концепти (нпр. *лейо васийиџање, масовна умейнось и медији, језик и џовор*) процентуално заступљенији у српском језику.

Иако у оба језика култура упућује на концепт *знања и образовања*, постоје и поједине разлике, па су тако српски студенти у већој мери културу повезали са стицањем знања (нпр. *школа, џимназија, џросвејта* итд), док су је француски студенти доживели као урођену способност (нпр. *инџелиџениција, инџелекџи* итд).

У оба језика, култура је симбол *националној иденџиџиџети* и *наслеђа*. На овај концепт упућују општи одговори *народ, нација, башиџина, фолклор* итд. С друге стране, одговори који упућују на универзалност и асимилацију, бројнији су у француском корпусу. Осим тога, уочен је и мањи број реакција које се односе на књижевнике, глумце, градове, историјске личности који чине део српске, односно француске националне културе.

Занимљиво је да су у српском језику знатно бројније негативне асоцијације. Најуочљивију разлику показују бројни одговори српских студената који се односе на *недосџаџаџак кулџуре* и *незадовољсьиво нивоом кулџуре*, док овај концепт у француском језику изостаје. Овакви резултати могу бити корисни за даља социолошка и друштвено оријентисана истраживања, као и за она у оквирима педагогије, андрагогије и сличних дисциплина.

Сходно резултатима анализе, можемо закључити да се култура концептуализује на сличан начин у две посматране лингвокултуралне заједнице. Разлике се огледају у примарним одговорима, као и у одабиру и заступљености одговора и концепата.

ЛИТЕРАТУРА:

- Bartmiński, J. (2009) *Aspects of Cognitive Ethnolinguistics* (J. Zinaken, ed.), London/Oakville: Equinox Publishing.
- Bugariski, R. (2005) *Jezik i kultura*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Debrenne, M. Le dictionnaire des associations verbales du français et ses applications, in: *Variétés, variations & formes du français*, eds. Bertrand, O. and Schaffner, I. (2011), Palaiseau: Éditions de l'École polytechnique, p. 355-366, 18 Octobre 2022, <http://dictaverf.nsu.ru>
- Debrenne, M., Frey, C., and Morel, M.-A. L'étude des champs associatifs du français: Création d'un dictionnaire des normes associatives, in: *Congrès Mondial de Linguistique Française – CMLF'08. Proceedings of the 1st Conference CMLF '08*, eds. Durand, J., Habert, B. and Laks, B. (2008), Paris: Institut de Linguistique Française.
- Dobrovol'skij, D. (1995) *Kognitive Aspekte der Idiom-Semantik. Studien zum Thesaurus deutscher Idiome*, Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Drobnjak, D. i Šulović, K. (2016) *Lingvokulturološki triptih*, Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
- Klikovac, D. (2004) *Metafore u mišljenju i jeziku*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Le Robert, dico en ligne*, 26 Octobre 2022, <https://dictionnaire.lerobert.com>
- Trésor de la Langue Française informatisé*, 16 September 2022, <http://atilf.atilf.fr>
- Драгићевић, Р. (2010а) *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

- Драгићевић, Р. (2010) *Лексиколоија српској језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Марчета, Ј. (2017) Култура исхране као основа фразеолошког изражавања српског, француског и италијанског народа, *Култура* бр. 156, Београд: Завод за проучавање културног развитака.
- Марчета, Ј. (2019) Фраземи сагледани кроз призму етнолингвистике: храна као одраз културног идентитета српског, француског и италијанског народа, *Гласник Етнoгpафској института САНУ*, бр. LXVII, Београд: Етнографски институт САНУ.
- Мутавчић, П. и Кријези, М. (2022) Лексема *bukë* („хлеб“) сагледана кроз призму албанске фразеологије и културе (с освртом на српску), *Гласник Етнографског института САНУ*, бр. LXX (1), Београд: Етнографски институт САНУ.
- Пипер, П., Драгићевић Р. и Стефановић, М. (2005) *Асоцијативни речник српској језика, I део: од стимулуса ка реакцији*, Београд: Београдска књига.
- Речник српскохрватској књижевној језика, I–VI* (1967–1976; друго фототипско издање 1990), Нови Сад, Загреб: Матица Српска, Матица Хрватска.
- Речник српскохрватској књижевној и народној језика САНУ*, 1–, Београд: Институт за српски језик, САНУ, 1959–.
- Стефановић, М. (2012) *Језичка слика њородице у руском и српском језику*, Нови Сад: Филозофски факултет.
- Уфимцева, Н. В. (2004) Предисловие. *Језиковое сознание: теоретические и њрикладные аспекты*. *Сборник сташей*. Под общ. ред. Н.В. Уфимцевой. Москва; Барнаул: Издательство Алтайского университета.

Jovana Marčeta

University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Novi Sad

CONCEPT OF CULTURE IN SERBIAN AND FRENCH PICTURES OF THE WORLD

Abstract: The aim of this research is to investigate and compare the concept of *culture* in the Serbian and French linguistic and cultural communities by analysing associative responses to the stimulus word ‘culture’, given by the Serbian and French students. The responses are classified according to the concepts they express in order to determine linguistic and cultural similarities and specificities. Results of the research have shown that fifty responses are equivalent in meaning. Nevertheless, statistical analysis has revealed that identical associations differed in frequency. In addition, primary responses in Serbian (‘theatre’) and French (‘knowledge’) have not yielded the same meaning. In both languages, culture is conceptualised as *necessity, life, wealth, prestige* and *preciousness*. According to the results of the analysis, we can conclude that culture is conceptualised in a similar way in the two observed linguistic and cultural communities, with certain differences in the choice and frequencies of responses and concepts.

Key words: *culture, verbal associations, conceptualisation, linguistic picture of the world, Serbian language, French language*